

საბჭოთა საზოგადოებრივი უსაფრთხოების

287

1

267

საქართველო
ПАПКА
ДЛЯ
БУМАГ

287

1

267

საქართველო
17.01.25 13

163

აკაკი თოფურია - " ქართული ლიტერატურის სწავლების
მეთოდის, საკითხები" ,

ფილოლოგიურ მეცნიერებათა დოქტორის სამეცნიერო ხარისხის
მოსაკრებლად წარმოდგენილი სადისერტაციო შრომის - " ქართული
ლიტერატურის სწავლების მეთოდის ძირითადი საკითხები" ავტორი
აკაკი თოფურია საკმაოდ ცნობილია ჩვენს სამეცნიერო და სალიტერატურო
საზოგადოებაში. იგი რამდენიმე წიგნის - მათ შორის პედაგოგიური
ინსტიტუტების სტუდენტებისათვის განკუთვნილი "ქართული
ლიტერატურის სწავლების მეთოდის" თეორიულად აღიარებული სა-
ხელმძღვანელოს - სამეცნიერო შრომის და პრაქტიკული წერილის ავტორია.
ამ წიგნებმა, სახელმძღვანელომ და წერილებმა დადებითი შედეგას
და მოწონება დაიმსახურეს ჩვენისაზრით, ყოველი დისერტაციონი
უნდა შედეგად არა მხოლოდ საკვალითადაც წარმოდგენილი
შრომის მიხედვით, არამედ მთელი იმ საქმისათვის გათვალისწინებით,
რომელსაც ეწევა იგი როგორც ლიტერატორი - მკვლევარი. და ვისაც
გარკვეული ადგილი, მცირე თუ დიდსაზრით, არ მოუპოვებია ჩვენს
სამეცნიერო საზოგადოებაში, მისთვის სადოქტორო ხარისხის მინიჭების
საკითხის დაყენება უთუოდ ნაპირვეია. დოქტორის ხარისხის მინიჭებ-
ლი ჩვენს საზოგადოებაში, სამეცნიერო და სალიტერატურო ასპარეზზე
მოღვაწე პირთა შორის უნდა იყოს. ამ საერთო, ზოგად მოთხოვნებს, რო-
გორც აღვნიშნეთ, ყოველმხრივ აკმაყოფილებს საჩუქრითი შრომის ავ-
ტორი. მას უთუოდ აქვს მოპოვებული თავისი გარკვეული ადგილი ჩვენს
სამეცნიერო-პრაქტიკულ და პედაგოგიურ-მეთოდურ ლიტერატურაში.
ამის შემდეგ ჩვენ გვინდა უშუალოდ წარმოდგენილ შრომას შევხვით.

აჰაჰი თოფურნას სალოქორო რისერტაცია "ქართული ლიტერატურის
სწავლეების მეტოქის ძირითადი საკითხები" ფრიაპ სოლიდური / 615 გვ./
მეცნიერული გამოკვლევა, რომელიც გარდა წინასიტყვაობისა/06 გვ./
და გამოყენებული ლიტერატურის ვრცელი ბიბლიოგრაფიისა / 594 - 615 გვ./
ორი, ერთმანეთთან ორგანულად დაკავშირებული, ნაწილისაგან შედგება.
პირველი ნაწილი / 324 გვ./ მთლიანად მიძღვნილია ღრუბერ სრულიად
შესწავლელი მნიშვნელოვანი პრობლემისადმი - რეპრეზენტაციული ქართ-
ლი მეტოქის მიმკვიდრეობის საკითხებისადმი, რომლებსაც რისერ-
ტაციის, სავსებით კანონზომიერად, განიხილავს და წარმოგვიგონს
რეპრეზენტაციული ქართული ლიტერატურულ-ესთეტიკური აზროვნების,
სწავლა-განათლებლისა და კულტურის ისტორიასთან მიმართ კავშირში.
მასში სათანადო მეტოქეობის სიმბავილითა და დამატებებში
არის გამოქვეყნებული ქართული მეტოქის აზროვნების განვითარების
ძირითადი ქრონოლოგიური ძველი რეპრეზენტაციული 1921 წლამდე. ამ მხრივ რისერ-
ტაციის მიერ გამოცხადებული დიდი საარქივო მასალები, რეპრე-
ზენტაციული ქრონოლოგიისადმი ანტიკონტრადიქციული საინტერესო ცნობები და წყარო-
ბი სრულიად ახლებურად ანათებს ჩვენი ხალხის მდიდარი და მრავალფერო-
ვანი წარსულის ღრუბერ უცნობ დაბრინებებს და საკმაო სიცხადით ავ-
სებს იმ ხარვეზს, რომელიც ამჟამად იგრძნობოდა წარსულ მეტოქის
მიმკვიდრეობის შესწავლის დარგში.

ამასთან დაკავშირებით საგანგებო აღნიშვნის ღირსია მე-19
საუკუნის 90-იან წლებში "ივერია" - "მწვემსი" - "კვადის" ფურცლებზე
მითა რუსთაველის უკვდავი "ვაფხისფრასის" სწავლეების გარშემო
გამართული მეტოქის რისკის მივად საინტერესო მასალები გა-
მომბეჭდვა და მათი საფუძვლიანი ანალიზი / გვ. 181-205).
შეშინს ამ პირველი ნაწილი ნათლად არის ნაჩვენები ის დიდი როლი,

რომელიც ქართული მეთოდიკური აზროვნების სწორი გზით განვითარების
საქმეში შეასრულეს მე-19 საუკუნის ისეთმა გამოჩენილმა მოღვაწე-
ებმა, როგორც იყვნენ: სოლომონ ლაშაშვილი, დავით ჩუბინაშვილი,
ილია ჭავჭავაძე, აკაკი წერეთელი, იაკობ გოგებაშვილი, პირილი
ლორთქიფანიძე. აქვია მოცემული ცნობილი პედაგოგი ლიტერატორების:
მიხეილ ნასიძის, არისტო ქუთათელაძის, გიორგი იოსელიანის, ლუარ-
საბ ოცვადის, ივანე გომელაურის, სერგი გორგაძის, სილოვან
ხუნდაძის, ვასილ ბარნოვის და სხვათა მეთოდიკური შეხედულებები-
სა და მათ მიერ შედგენილი ქართული ლიტერატურის სახელმძღვანელო-
ქრესტომათიკების ამომწურავი დახასიათება.

დისერტაციის საარეცენზიო შრომის პირველ ნაწილში ვრცლად აქვს
განხილული ძირითადი მეთოდიკური მიმდინარეობანი რევოლუციამდელი
რუსეთში და რუსული მეთოდიკური სკოლის ისეთი ცნობილი წარმომად-
გენლების ღვაწლი და შრომა ამ მიხრივ, როგორც იყვნენ: ბუსლაევი,
სტოიუნინი, ვოლოვოტოვი, მსტროგორსკი, პოლივანოვი და სხვები და
სხვები. ამ ფონზე ნათელი ხდება ის მჭიდრო კავშირ-ურთიერთობა,
რომელიც განსაკუთრებით მე-19 საუკუნის 60-იან წლებიდან, ლიტე-
რატურულ-ესთეტიკური იდეების მსგავსად, ბუნებრივად არსებობდა
რუსულ და ქართულ მეთოდიკურ იდეებს შორის.

დისერტაციის მოვლენებისადმი ინტერნული მიდგომისა და ფაქტუ-
ბის ობიექტურად განსჯის საფუძველზე სავსებით სწორ დასკვნამდე
მიღის, როცა ცარიზმის ბატონობის ეპოქაში, მიუხედავად სკოლები-
დან მიშობიური უნისა და ლიტერატურის მუდმივი რევინისა, მოსწავ-
ლე ახადგაზრდობის იდეურ-ვატრიოტული ალბრისის საქმეში ყველაზე გა-
რამდენად ფაქტორის როლს მანაც მრავალსაუკუნოვან ქართულ ლიტერატ-
ურას ანიჭებს. ამ ზვადსაზრისით განსაკუთრებულ ყურადღებასა და
შეცინიერულ ინტერესს იწვევს პირველი ნაწილის მეხამე თავი "კლას

გარეშე / სკოლის გარეშე / მუშაობისა და მოსწავლეთა მეფუძვლეების განვიხარების ზოგიერთი საკითხი რეკლამისამებრ სკოლებში" / გვ. 291 - 324 /. მთელს ამ ნაწილში მკაფიოდ ჩანს ავტორის რამოუკიდებელი კვლევითი უნარი, ერუდიცია, ფართო განათლებულ-ბა და კეთილსინდისიერი რამოუკიდებულბა წყაროებსა და მასალები-სადმი. ყოველი ცალკეული თავი შეიცავს ვრცელ ლოგიკურ დასკვნებს, რომლებშიც გამოკვეთილია რისერვანტის პოზიცია განხილული შეხე-რულებებისა და თეორიების მიმართ.

ასევე საინტერესო და საყურადღებოა სარეკენზიო მრმის მორე ნაწილი / გვ. 324 - 593 /, რომელშიაც ქართული ღიფრატურის სწავ-ლების თეორიის რეზინიშენელოვანი პრეზენტატური საკითხებია გან-ხილული. აქ უპირველესად ავტორი მიზნად ისახავს გაარკვეოს ქარ-თული ღიფრატურის სწავლების მეტოდიკის, როგორც რამოუკიდებელი მეცნიერული რისცილინის, რაბა და მისი ზოგად თეორიული საფუძე-ლები. რისერვანტი იძლევა რა ამ საგნის ახლებურ და სწორ განსაზღვ-რებას, თანმიმდევრულად აშუქებს ქართული ღიფრატურის სწავლების თეორიის ისეთ ზოგად პრინციპულ საკითხებს, როგორცაა: ქართული ღიფრატურის სწავლების შედეგებშითა აღმზრდელობითი, სასწავლო-სა-განმანათლებლო და ეთიკურ-ესთეტიკური მნიშენელობა, მეტოდიკის კავშირი მონათესავე მეცნიერული რისცილინებთან: მარქსისტულ-ენი-ნურ ფილოსოფიასთან, ღიფრატურისმცოდნეობასთან, ენათმეცნიერებ-თან, ისტორიასთან, პედაგოგიკასა და ფსიქოლოგიასთან, ქართული ღი-ფრატურის სწავლების მეტოდიკის ზოგადი პრინციპები / კომუნიკური იდეოლოგისა და პარტიკულბის, აღმზრდელობითი სწავლების, ისტორიზმის, ფორმისა და შინაარსის ერთანობაში სწავლების /, ქართული ღიფრატურის ისტორიის სასკოლო კურსის სწავლების ძირითადი სიძენეებები და მათი რაძლევის გზები და სხვ. მრმამში გაარკვეული ადგილი აქვს რათ-

მობილი ქართული ლიტერატურის სწავლეობის მდგომარეობის დახასია-
 თებას 1921 წლიდან აღვიძრავ. ამ ფონზე ნათელი ხდება ის, თუ როგორ
 დაძლია საბჭოთა სკოლამ, ერთი მხრივ, ფორმალისტური და, მეორე
 მხრივ, ვულგარნიზატორული დამახინჯებანი, პროექტული-კომპლექსური
 მეთოდები, როგორ განთავისუფლდა ჩვენი სასკოლო პროგრამები, სა-
 ხელმძღვანელოები და ~~სწავლებლები~~ წარსულის ამ შეცდომებისაგან
 და როგორ გახდა იგი თანდათანობით მოწინავე, მარქსისტული-ღენი-
 ნური მეცნიერული პრინციპებისა და საფუძვლების გამომხატველი.

ღისერფანგის სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ ყოველი მეთოდოლოგიური
 საკითხების დაყენება-გადაწყვეტისას იგი უპირველესად ჩვენს წი-
 ნაში წარმოსდგება, როგორც დაკვირვებული ლიტერატურათმცოდნე,
 მახვილგონიერი ფილოლოგი - ~~მკვლევარი, რომელიც ცდილობს თავისი~~
 გამჭრიახობით ლიტერატურის ^{წესსა და მისი პოეტური სუბსტანციის} შესახებ არსებული მეცნიერების შესა-
 ფერის აღნიშვნა და ამით მეტი მნიშვნელობა და ღირებულება მიანიჭოს
 მას. ამ მხრივ ჩვენს განსაკუთრებული ყურადღებას იქცევს მრომის
 მეორე ნაწილიდან კრძოპ ის თავები და ადგილები, სადაც გაშუქე-
 ბულია ასახვის ღენინური ჟურნის საფუძვლებზე სკოლებში მხატვრული
 ნაწარმოების ანალიზის / გვ. 325-393 /, ლიტერატურულ მიმართულე-
 ბათა: რომანტიზმის, პრიმიტიული რეალიზმისა და სოციალისტური რეა-
 ლიზმის გენეზისის, ურთიერთდამოკიდებულებისა და სწავლების
 / გვ. 556-574 /, ლიტერატურის ბედნაშენურობის, პარტიკულობის,
 ხაღბურობისა და მთელი რიგი სხვა საკითხები. ხაზგასმით უნდა აღი-
 ნიშნოს, რომ ღისერფანგი სწორად აყენებს დებულებას მე-19 საუკუ-
 ნის ქართული ლიტერატურის უმნიშვნელოვანესი მოვლენების კიდევ
 უფრო ღრმად შესწავლის მიზნით განმთავისუფლებელი მოძრაობის
 სამი ეტაპის შესახებ ცნობილი ღენინური მოძღვრების გამოყენების
 აუცილებლობაზე და მოხერხებულად უკავშირებს მას ქართული ლიტერატუ-
 რის სწავლების იდეურ-მეცნიერული დონის შემდგომი ამაღლების მიზ-

ნებს / გვ. 540-553 /. მოწინავე პედაგოგიური გამოცდილების განზოგადების საფუძველზე აქ დაყენებული თითქმის ყოველი ღირებულება - მეტოდიკური საკითხი მხოლოდში პოულობს თავის ანკრეფულ და მარტულ გარანტიუებას. ამ მხრივ აკაკი თოფურიას ეს მხოლოდ-გვადი რისერტაცია უთუო მინიშნულთვანია ქართული ღირებულების სწავლებლის მეტოდიკის მეცნიერული საფუძველების შეიმუშავებისათვის და იგი პირდაპირ ვასუხობს საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის 22-ე ყრილობის ისტორიული გარანტიუებებით სკოლების წინაშე დასმულ ყველდღიურად მზარდ ამოცანებს.

ყოველივე მემოტიულის გარდა, არ შეიძლება არ აღინიშნოს ის საგულისხმო ფაქტიც, რომ მხოლოდში ავტორის მიერ ყველგან გამომუშავებულია უდიდესი სიყვარული და ვასუხობს მგებლობა ქართული მწერლობის მიმართ და ეს სავსებით ბუნებრივია. ვინც ქართული ღირებულების საკითხების გარკვევას ისახავს მიზნად, მას პარტად უნდა ესმოდეს, უპირველეს ყოვლისა, ფასი და მინიშნულობა, ადგილი და როლი ქართული მწერლობისა ქართველი ერის ისტორიაში.

ცნობილია, რომ ყოველი ხალხის, ყოველი ერის ისტორიაში მწერლობას განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს. განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს მწერლობას ქართველი ხალხის ისტორიაშიც. უფრო მეტი, შეიძლება ითქვას, რომ არც ერთ პარტს ისე მებრძვინით, ისე მუსტად არ გამოუხატავს ქართველი ერის ისტორიული წარსული, მისი ტრადიკული და ამავე რთს გმირული ისტორია, როგორც ეს ქართულმა მწერლობამ გამოხატა. ქართულმა მწერლობამ არა მარტო ასახა ჩვენი ხალხის ისტორიული წარსული, არამედ მანვე გამოაწრთო, მანვე აღზარდა და ქართველი ხალხი მოწინავე სოციალური და ეროვნული ინსტინქტებითა და გრძნობებით. ამიტომაც განუზომლად უყვარდა და უყვარს ჩვენს ხალხს ქართული მწერლობა. აქედან სავსებით გასაგებია, თუ რა საზო-

გაბრუნების და ბნეობის, იდეური და ესთეტიური მნიშვნელობა აქვს ქართული ლიტერატურის სწავლების კარგად დაყენებას ჩვენს სკოლებში. ქართული მწერლობა ჩვენი ახალგაზრდობის, ჩვენი მკითხველების მართლი საზოგადოებრივი და ბნეობის იდეალებით აღზრდის მძლავრი იარაღია და ჩვენი ამოცანაა მუდამ მზადყოფნაში გვქონდეს ეს უძლიერესი იარაღი ჩვენი ახალგაზრდობის აღზრდას. ამიტომ ყოველი გამოკვლევა, რომელიც მიზნად ისახავს ეს ჭეშმარიტება ჩაუნეგოს ჩვენს ახალგაზრდობას, მისაღებების ღირსია. აკ. თოფურიას შრომის მთავარი ღირსება ის არის, რომ ის სწორედ ამგვარ ჭეშმარიტ ვაჭრობებზე გრძნობებს აღძრავს, ასაბუთებს და საყოველთაოდ ცნობილს ხდის მკითხველისათვის. ამით შრომის იდეური პოზიცია სავსებით ნათელია და ის ეფუძნება მარქსიზმ-ლენინიზმის პრინციპებს.

სარეცენზიო შრომის მეორე საერთო დიდი ღირსება ის არის, რომ მისი ავტორი ახერხებს რთული და საინტერესო პრობლემები ახსნას გასაგებში, ნათელი, ღრმად დასაბუთებული საილუსტრაციო მასალებითა და ფაქტებით და, რაც მთავარია იგი ეხება ცოცხალ, აქტუალურ ლიტერატურულ-თეორიულ და პედაგოგიკურ-მეთოდოლოგიურ საკითხებს, რომელთაც უაღრესად ყოველდღიური მნიშვნელობა აქვს საბჭოთა ლიტერატურისათვის. ამ მიზნის განსაკუთრებით დიდი ამ შრომის მეცნიერული და პრაქტიკული მნიშვნელობა.

ის, რაც ბევრს ვთქვით, უფლებას გვაძლევს დიდი ხადისით მხარი დავუჭიროთ ამ შრომას და მის ავტორს. მაგრამ ყველაფერი ეს იმას რომ ნიშნავს, რომ ჩვენ არაფერი გვქონდეს სადაო ამ საინტერესო შრომის ავტორთან.

საბჭოთა ლიტერატურის სწავლების მნიშვნელობა მართებულად არის დასაბუთებული და განმარტებული წარმომტყენილ შრომაში. მართალია ავტორი, რომელსაც სწერს: "ლიტერატურის პროგრამებით სკოლებში შე-

სასწავლი მხატვრული ნაწარმოებების იდეურ- აუდიზირებულ მნიშვნელობა ციფრება მისი მინიგანი აგებულების ვიწრო ჩარჩოებს და იღებს უფრო ბოგად საბოგადობრივ და ფართო-სოციალურ-კლას-სობრივ ხასიათს.

ამ ჰვალსაბრისით ქართული ლიტერატურის, კერძოდ ქართული საბჭოთა ლიტერატურის სწავლებას დიდი იდეურ-საგანმანათლებლო და სასწავლო-აუდიზირებულ მნიშვნელობა აქვს." ამ სწორ ბუბლებას მუმიბეგ ასეთი განმარტება მოსბევს: "1. ქართული კლასიკური და საბჭოთა ლიტერატურის სწავლება ხელს უწყობს მოსწავლე ახალგაბრბობაში:

ა/ სწორი, მარქსისტულ-ლენინური მსოფრმხეპველობის გამომუშავებას; საბჭოთა კავრიოტობისა და კროლუტარული ინტერნაციონალიზმის გრძნობის აუბრბას; სოციალისტური ჰუმანიზმისა და ოკოტობის განვიტარებას; მეგობრობისა და არაქოტობის გრძნობის განმტკიცებას.

ბ/ მათში კომუნისტური მორალის საუკეთესო ჰვისებების: მრომისაბმი, საბოგადობრივი საკუტრებისაბმი კომუნისტური რამოკრებულების, ჩვევის, კომუნისტის საქმისაბმი ერთგულების გრძნობის"... და ასე მუმიბეგ.

ეს ბუბლება მტლად ბუსტი არ არის. აქ ერთ სიკრფეგება განხილული კლასიკური და საბჭოთა ლიტერატურის სწავლების იდეური მნიშვნელობა და ამ გბით ავტორი ჰვიტონ ეწინააუმიბეგება ბუბლებას, რობელსაც იგი აყენებს. "მარქსიზმ-ლენინიზმის კლასიკოსების ეს მუხეპულებანი საშუალებას გვადლავბენ სწორად გავარკვეთ საკითხის არსში, არ რავუშვათ რეკოლუციამბედე ქართული ლიტერატურაში გამოსახული კავრიოტობის მექანიკური გაიგებება საბჭოთა

ვაჭრობის მიზანსა და მოსახლეობის ნათელი წარმოდგენის მიზნით ამ უკანასკნელის მონაწილეობა განსხვავებულ მინიმალურ და მაქსიმალურ, პრინციპულ ინტერნაციონალიზმთან მის ურთივე კავშირზე" / გვ. 419/. თუ ამ უკანასკნელ რეზოლუციას გავიგებთ, და უნდა გავიგებოთ, რადგან სწორია, მაშინ გვერდით აღვიღოთ, აღსანიშნავი და მნიშვნელოვანი მნიშვნელობის მქონე იქნება, რა-ღაცეებიც დაიწყება განხორციელება.

ჩვენი აზრით, დაიწყება სჭირდება რისთვისაც მთელი რეზო-
ლუციისა. იგი წერს: "... კაცია" ადამიანის" უპირობო "მოყვარეს
პირში უძრავი, მთელი პირის უკანა" იღიას სუბიექტისთვის, ავტო-
რისული ჩანაწერის ანკრეფული მარტინებელია. იგი მდგომარეობს
თავდაპირველად აღსანიშნავი გამოსწორების მიზნით მასში არსებული
ნაკლებობების მოშორებულ არსებობასა და მხილვადი ".../გვ.379/.
რისთვისაც ამ რეზოლუციის წინ და მომდევნო ადგილებში საერთოდ ნა-
წარმოების იდეური მინიმალის სწორ გარდასამ ამჟღავნებს, მაგრამ
ცნება "მოყვარეს" გააძლიერებში მთლიან ცუსტი არ არის. იღიას უპი-
რობო "მოყვარეს პირში უძრავი, მთელი პირის უკანა" რადი ნიშნავს
იღიას, რომ იღიას თავდაპირველობის აღსანიშნავი, ამ შემთხვევაში ლუარ-
საბ თავდაპირველობის გამოსწორების მიზნით წერდა ამ შესანიშნავი მოხერხ-
ებას, თუნდაც სუბიექტური განხორავით. საქმი იღიას შეეხება, რომ
იღიას ეს ხარბური ბრძნული შეხება გამომყენებულ აქვს სხვაგა-
ნაც. აი, რას სწერს იღიას: "ქართვლის უსიყვარულობაში ნუ ჩამოგ-
ვართმევენ, როცა ჩვენი ურთიანი მკაფიოდ, საქვეყნოდ გამოთქვამს
მას, რაც ქართვლი ცუდია და საბიბლარი. საქართვლოში თუ სადმე
ორსა და სამის უყვარს ქართვლი, ჩვენ იმათი უკანასკნელი არა
ვართ. ეს არ უნდა ვსთქვათ, რომ ჩვენ ქართვლი გვიყვარს მხოლოდ
მისი სიკეთე, სიკეთე არ ყველგან საბიბლარია, ქართვლი იქნება

მისი მიჯნა, თუ ანგლიკელი, სუბურთი ჩვენი, ურთვე წყაღში
გადასაყარნი იქნებოდა. ბევრნი არიან ჩვენი იმისთანანი, რე-
მიტინი ცილირებენ ჩვენი ცხოვრების სიბოროტის დამაღვასა, ვე-
რით მისდრთ ქარტველბის უმეცარ სიყვარულისა გამო, ის კი
არ იცოდა, რომ იგი ხანია არის ჩვენი გრეხური ანდაბა: "მოყ-
ვარეს პირში უძრახე, მტერს პირს უკანათ". ილია იყო ერთიანი
საქარტველს იდეოლოგი და რაც ამ ერთიანობას ხელს უშლიდა,
რაც არღვევდა საქარტველს მთლიანობასა და ძლიერებას, იმას
ილია დაუნდობლად ებრძოდა. ილია დაუნდობლად ებრძოდა ბაგნი-
ფიურ საქარტველს, ლუარსაბ შაქარბის მავარ ადამიანებს რომ
წარმოიშობა ლუარსაბ შაქარბი ბაგნიფიურის საქარტველში წარ-
მოიშვა. ილია ჭავჭავაძეს ჭირის დღესავით სძულდა ბაგნიფიური
საქარტველ და მისგან წარმოიშობილ ლუარსაბ შაქარბებს. ამი-
გომ ის, რასაგვირველია, არასოდეს არ ისახავდა მიზნად ლუარ-
საბის გამოსწორებას. გრემინ "მოყვარეს" იგი საქარტველს მი-
მართ ხმარობს, რგორც ეს ჩვენს მიერ მოყვანილ და ილიას მიერ
არა ერთხელ ხაზგასმულ სიყვამილი ნაგულისხმივე, არც მეტი და
არც ნაკლები.

სავსებით მოფიქრებულად და საინფორმაციოდ არის დაყენებული სა-
კითხი ახლა ხმარებაში არსებული სამუალო სკოლის ქარტული ღიფრა-
ტურის პრეგრამების გადასინჯვისა და მათში საბჭოთა ღიფრატურის
ხვედრითი წონის გაზრდის შესახებ. "ამ მიზნით - წერს ავტორი -
მეცხრე კლასში, ძველი ქარტული ღიფრატურის კურსთან ერთად, სავ-
სებით შესაძლებელია დამთავრდეს რომანტიზმის წარმომადგენლების
სწავლება / ამას განაპირობებს აღორძინების ეპოქის მოფიქრებთან
და ძველ ენობრივ ფორმებთან სიახლოვე/, ე.ი. იგი შეიძლება შე-
მოიფარგლოს პერიოდით მე-5 საუკუნიდან მე-19 საუკუნის 30-40-იან
წლებამდე ჩათვლით; მეათე კლასში - მე-19 საუკუნის 50-იან წლებ-

ბიძან 80-იან წლებამდე - ე.ი. აღეწასანძრე უაზბეჯისა და ვაჟა-
 ფშაველას ჩატვირთ, ხოლო მე-11 კლასში - მე-19 საუკუნის
 90-იან წლებში / ე.ი. ნინოშვილიძან / დედა, ქართულ საბჭო-
 თა დიფერანციალ ასეთ ვითარებაში დაეხმობა სრული სამი მეოთხე-
 დი, ხოლო უკანასკნელ ორ კლასში მთელი დრო მოხმარდება კრიტი-
 კული და სოციალისტური რეალიზმის დიფერენციალს დრამა და სა-
 ფუძვლიანად შესწავლას". / გვ. 491 /

ეს სავსებით გასაზიარებელი დებულებაა, მაგრამ ამის შემდეგ
 ჩვენთვის სრულიად გაუგებარია, როგორც ავტორი / გვ. 571 -
 572 / კრიტიკული რეალიზმის საერთო მიმოხილვაში ახავესებს ევროშვი-
 ლის ცნობილ დეჟს "მუშა და მუშას", და საბჭოთაო ევროშვილს
~~რომ~~ კრიტიკული რეალიზმის *მნიშვნელოვანი ნიშნულია.*

იწ. ევროშვილი კრიტიკულ რეალიზმიდან, კერძოდ ილია ჭავჭავა-
 ვაძის დიდი და საინტერესო შემკვირვრებებიდან გამოვიდა და მას
 დაემყარა ისე, როგორც სოციალისტური რეალიზმი დაემყარა კრიტი-
 კულ რეალიზმსა და მთელს ჩვენს კლასიკურ შემკვირვრებას, მის
 საუკეთესო მონაპოვარს. იწ. ევროშვილია თავის პირველ დეჟს
 ილია ჭავჭავაძის "კახო ფაჩაღიძე" ამოღებული ცნობილი სიტყვა-
 ბი წარუმიძღვარა - "საქმი ის არის კაცს ის უყვარდეს, ვინც
 ბედისაგან დაჩაგრულია" - და ამით ხაზი გაუსვა თავის დამოკი-
 რებულებას ილია ჭავჭავაძის მიმართ და მის შემდეგ პროლეტარ-
 დი მოძრაობის განაღებასთან ერთად საქარტველოში იგი რევოლუციონ-
 რი მუშათა კლასის მხატვარი გახდა. ~~მხატვარი~~ დენინი ამბობდა
 ჩერნიშევსკის შესახებ, რომ მის ნაწარმოებებში ქარიშხლის სიო
 ქრის, მაგრამ ნამდვილი ქარიშხალი არ არის, ~~არა~~ იწ. ევრო -
 შვილი *კრიტიკული რეალიზმის ქარიშხლის ქროლვას მოყვა როგორც*
 ნამდვილი ქარიშხალი, რევოლუციის ქარიშხალი. მისი სიტყვებში

"ქარიშხალი უკვე აღება განთიადის მოციქული" ნამდვილი ქარიშხალის 1905 წლის რევოლუციის წინ, ათი წლის წინ დაიწერა. ევროპული იყო ფრიდმანი რევოლუციური მუშათა პარტიის. და თუ ევროპელების ამ მოწინავე ფრაქციებში წინ წამოვსვით, მაშინ ჩვენ უნდა ვთქვათ, რომ ევროპელების ისეთი ღელის, როგორც არის "მეგობრებო, წინ, წინ გასწიო", "ქარიშხალი", "მუშა და მუშა" კრიტიკული რეალიზმის პი არა, სოციალისტური რეალიზმის ძლიერი და უფუფარი ნიმუშებია. და თუ ჩვენ ვამბობთ მაქსიმ გორკის შესახებ თავისი ადრინდელი ნა-წარმოებები "ქარიშხალი" და "ბუბანი" სოციალისტური რეალიზმის ფუძემდებელია, ჩვენ ამავე უფლებით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ევროპელების ეს ადრინდელი ღელეები ნამდვილად რევოლუციური მუ-შათა პარტიის და მის საბრძოლო გზას ემსახურებოდა.

თუ ირ. ევროპელების შემოქმედებას ეფაქტურივი განვიხილავთ, მაშინ უნდა ვთქვათ, რომ "მუშა და მუშა" როგორც კრიტიკული ნიმუშების "მუშა ბოქორების" ილია ჭავ-ჭავაძის "მუშის", ან თვით ირ. ევროპელების "მუშის" დონეზე მდგარი ღელის. არა, ეს სურს სხვათა პათოსით გამსჭვალული ღელისა, მისი პათოსი რევოლუციის ქარიშხალია, მისი მოწოდება მუშის შეუ-პოვარ ბრძოლაში მტკიცებულებს და, რაც მთავარია, ირ. ევროპელები გამოდის როგორც ხელოვნების რევოლუციური პოზიციის პათოსის გამომხატველი პოეტი.. თუ კრიტიკული რეალიზმი ილია ჭავჭავა-ძის მეტაფორით საჯაროდ აღიარა ხელოვნება ეკუთვნის ხალხს, ხე-ლოვნება უნდა ემსახურებოდეს ხალხს, ირ. ევროპელები განავითარა ეს დებულება და მის დროშაზე ნათლად ამოკვეთა ხელოვნება, მუშა უნდა ემსახურებოდეს მუშათა პარტიის, რევოლუციური მუშათა პარტიის, რომელსაც უნდა გარდაეჭმინა სამყარო. ეს იყო ის ^{მუშა} ~~მუშა~~, რომელიც ვერ მოთავსდება კრიტიკული რეალიზმის ფარგლებში.

სადისერვაციო მშრომის ავტორი წერს: "იბაძება კითხვა: რა აუცილებლობა მოიხმავს ისედაც დამძიმებული მიმოხილვითი კურსის კლასიციზმისა და სანტიმენტიზაციის თეორიით გადარწმუნებას, მით უფრო მაშინ, როცა არც ერთი ეს ღირებულებული მიმართულება რეალური და რეალისტური არ არის ქართული ღირებულების მე-19 საუკუნის ისტორიისათვის და საბუნდო სკოლის ქართული ღირებულების პროგრამა არ ითვალისწინებს?" / გვ. 508/. ასეთი ~~საყვედურო~~ ~~საყვედურო~~ საყვედურო მიმართავს აკ. თოფურია მე-10 კლასის საბავშვობის ავტორებს, რომელთაც ეს საკითხი შეუფანიათ რომანტიზმის მიმოხილვასთან დაკავშირებით და ამავდროულად კავთორიულად უარყოფენ ქართული ღირებულებების სანტიმენტიზაციისა და კლასიციზმის არსებობას. აქ, როგორც ჩანს დისერვაციის საბავშვობის ავტორების პოზიციებზე დგას, რაც არ მიგვაჩინა გამართლებულად. საკითხი იმას შეეხება, რომ ამ ბოლო ხანებში ჩვენს ღირებულებათმცოდნეობაში ხშირად განსმინს ხმა, რომ საქართულოში არ ყოფილა არც სანტიმენტიზაციის, არც კლასიციზმის და მგონი ბოგინით იმასაც ამტკიცებს, რომ არც სხვა მიმართულებებში ყოფილა რეალისტური რეალისტური ქართული ღირებულებისათვის. (ეს მხოლოდ იმათ შეუძლიათ შეკვან, ვინ არ არიან ქართული ღირებულების ისტორიის რეალისტური ჩამოყალიბების) ქართული მწერლობა უძველესი და უძველესი მწერლობა მსოფლიოში და მან, როგორც ყველა დროს განვიხარებულა ღირებულებით, განარა მსოფლიოში არსებული ყველა ღირებულებული მოძრაობა და მიმართულება. და ძალიან უარში იქნებოდა ქართული ღირებულება და ჩამორჩენილი, რომ მსოფლიო ღირებულების მოძრაობის გარეშე ვარჩავთ დროს უცხოვრა და საკუთარ ნაჭურჭში მოხარულიყ. ქართული მწერლობისათვის სანტიმენტიზაციის მიმართულება რომ რეალისტური იყო და, რომ იგი არსებობდა ფაქტურად, ეს ჯერ კ-

ღვე მისმა თანამედროვეებმა შენიშნეს. როდესაც ილია ჭავჭავაძე
საქართველოში ჩამოვიდა რეალიზმის მიმდრეობის პირობებში შეიარა-
ღებულნი, მან სწორედ ქართულ მიწებზეა "ცისკრის" ფურცლებზე
დამკვიდრებულ რეალისტს, ადამიანობის და მთელი მხრის ცრემლიან
სტრიქონებს, პოეტების გეგამი ხეობისა და ბოლომდე ცემის გამოუც-
ხარა ბრძოლა. ან, როგორც ილია ჭავჭავაძეწ ნერდა სტრუქტურული-
სტრუქტურული და ცრემლები ფრქვევას. ეს იგი ილია ჭავჭავაძე
ღრის წესრიგში დაყენა სანტიმენტუალიზმის წინააღმდეგ ბრძოლა
60-იან წლებში და მასწი თუ არ არსებობდა ჭავჭავაძე არარსებულ
ქარის წისქვილებს ებრძოდა? არა. ილიას ასეთი შეცდომა არ მოსუ-
ლია, ხოლო გოგიერთ ავტორს მოსიის შეცდომა, როდესაც გონია,
რომ ქართულ მიწებზეა ეს მიმართულია არ არსებობდა. ქართუ-
ლი მიწებზე, მიყვებოდა რა ევროპული და რუსული მიწებების გან-
ვიტარების გზას ავადპავად, იგივე მიმართულებები და სკოლები
განარა, რასაც ადგილი ევროპასა და რუსეთში ჰქონდა ისე როგორც
სხვაგან, აქაც, ამიტომ, ჩვენი აზრით, დისერტაციის ნათლად უნდა
გამოვხატო თავისი დამოკიდებულება ამ საკითხისადმი.

მცდარად მიგვაჩნია ბარნოვიდან მოგანილი ერთი ადგილის გან-
მარტება "მხატვრული ნაწარმოები, - წერს ბარნოვი, - ეწოდება
ისეთ ნაწარმოებს, რომელთაც ცხადად აფყვია ხატება გარდუვარი
ჭეშმარიტებისა, შეუწყვეტის კეთილისა და დაუჩრდილავის სიმშვე-
ნიერისა - ამ სახი ძირითადი იდეისა, რომელიც შეუძრავილად ისწ-
რადვიან განხორციელებენ ადამიანთა არსებობი და, რომელიც აწარ-
მოებენ კაცობრიობის განვითარებასა და შეუფერხებელ წინსვლას".
აქ, ამ დავითურ განსაზღვრებაში "წერს დისერტაციის ავტორი ბარ-
ნოვის ესთეტიკური მიწამისი სრულ მსგავსებას პოეტებს ხელოვნების
არსის მათეორიული სტრუქტურის გაგებასთან, ბედიანის, ჩერნიშევსკის, ილია

ჭავჭავაძის ესთეტიკურ იდეალებთან". / გვ.286 /.

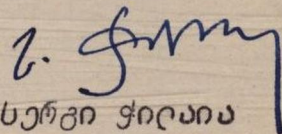
ვინც ვასილ ბარნოვის შემოქმედებას კარგად იცნობს, ის დაგვითანხმებდა, რომ ვასილ ბარნოვის ამოსავალი პრინციპი იყო ძველი ქართული მწერლობა, მუ-12 საუკუნის ქართული მწერლობა. მან თითქმის გვერდი აარიდა მუ-19 საუკუნისა და მუ-20 საუკუნის მღელვარე პირობებს და ამ მიხრივ სავსებით განსხვავებულად დიდი სამოციანელები ისაგან. ვასილ ბარნოვის აზრით, კაცობრიობის მოძრაობის ისტორიას განსაზღვრავს არა პლასტა ბრძოლის ლოლიკა, არამედ, როგორც ჰეილინი ამ მოვანილ ციფაფაში წერს, კაცობრიობის განვითარებასა და შეუფერხებელ წინსვლას განსაზღვრავს გარდუვარი ჭეშმარიტების, შეურყვევარი კეთილის და დაუჩრდილავი სიმშვენიერის იდეა. ბარნოვი იქვე წერს, რომ ბოლოს და ბოლოს სამივე ეს მცნება უპირის სიკეთეს, ან სიყვარულს და ამის მიხედვით ბარნოვის აზრით, ეს კეთილის გრძნობა, სიყვარულის გრძნობა, რომელიც ჰეილინი ჰეილინიანა, განსაზღვრავს კაცობრიობის წინსვლას, ამიტომაც ვასილ ბარნოვის ისტორიულ რომანებში, განსაკუთრებით რევოლუციონარულ რომანებში, პლასტა ბრძოლისა და სხვა ამასთან დაკავშირებული გენერაციების გზა თითქმის გამოირიცხება. ამიტომ, რასაკვირვებელია, არ არის ჩვენი დისერტაციის მართალი, როდესაც ვასილ ბარნოვის ესთეტიკურ იდეას სამოციანელების იდეალებთან შედარებით აკავშირებს.

დისერტაციაში არის სხვა სახის ნაკლოვანებანიც. მაგალითად, ჩვენი აზრით, არ არის სავსებით სრული და საჭირო სიღრმით წარმოდგენილი ფორმისა და შინაარსის განხილვა, როდესაც ეს ერთი კარდინალური და აქტუალური საკითხია საბჭოთა მწერლობისა.

შრომა დაწერილია სალიტერატურო ქართული ენის ნორმების დაცვით, ცოცხალი, ნათელი სტილით, ხატოვანი ენით და ინტერესით იკით-

ხედა, მაგრამ მანც, ჩვენის აზრით, ერთი ნაკლი აქვს ამ მხრივ ავტორის შრომას, ეს არის ზოგჯერ მეტის მეტად გრძელ-გრძელი წინადადებანი. / მაგალითად, გვერდები 205, 241, 324, 325, 538 /.

ჩვენს მიერ ზემოდაღნიშნული შენიშვნები და ნაკლოვანებანი სრულიად არ ჩრდილავენ სარეცენზიო შრომის მაღალ ღირსებას, მის მეცნიერულ ღირებულებას, რის გამო ვშუამდგომლობთ ფილოლოგიის ფაკულტეტის ~~სამეცნიერო~~ სამეცნიერო საბჭოს წინაშე, რათა აკაკი თოფურიას წარმოდგენილი შრომის "ქართული ლიტერატურის სწავლების მეტოდიკის ძირითადი საკითხები" ავტორს მიენიჭოს ფილოლოგიურ მეცნიერებათა კოლეჯის სამეცნიერო ხარისხი.

სერგი ჭილაია

პროფესორი, ფილოლოგიურ მეცნიერებათა
კოლეჯი.

20 მაისი 1963 წ.